

FONDS WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

SEKSUALITEIT

PROGRAMMA

WETENSCHAPSBELEID

2019-2023

Postbus 75842
1070 AV Amsterdam

ING 6181058
KvK 41222606

info@fwos.nl
<http://www.fwos.nl>

1 Inleiding

Het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek Seksualiteit (FWOS) stimuleert wetenschappelijk onderzoek naar en debat over alle facetten van de (psycho) seksuele ontwikkeling van kinderen en jongeren in Nederland, van baby tot jongvolwassene. Het FWOS plaatst die ontwikkeling in het brede perspectief van de algehele sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling van kinderen en jongeren. De ziens- en handelswijzen van de jongeren zelf – het actor-perspectief – evenals de sociale, culturele, historische en juridische context zijn daarbij belangrijk voor het FWOS.

Seksuele ontwikkeling verwijst naar het proces waarin jongeren binnen gegeven biologische, psychologische, sociale en culturele invloeden, hun genderidentiteit, seksuele oriëntatie en seksueel gedrag vormgeven, zich verwerven of eigen maken. Seksuele ontwikkeling vormt een belangrijk deel van de sociaal-emotionele en sociaal-cognitieve ontwikkeling van jongeren. Verschillen tussen jongeren krijgen vorm in een sociaal-culturele, economische, juridische en historische context. Seksuele- en wellicht ook genderidentiteit zijn geen vaststaande gegevens, maar geheel of gedeeltelijk contextueel gevormd en dynamisch van aard.

In dit nieuwe, inmiddels vierde, programma wetenschapsbeleid zet het FWOS uiteen welke onderzoeksthema's het de komende vijf jaar (2019 t/m 2023) prioriteit wil geven. Dit zal de basis vormen voor het subsidiebeleid.

Het FWOS is zich ervan bewust dat begrippenkaders en theoretische vooronderstellingen die in dit programma gehanteerd worden, ontleend zijn aan uiteenlopende disciplines als psychologie, pedagogiek, antropologie, sociologie en biomedische wetenschappen. Ze zijn bovendien beïnvloed door inzichten uit genderstudies, media- en cultuurstudies, én historische en juridische denkwijzen. Kaders en vooronderstellingen in deze wetenschapsgebieden convergeren niet altijd, of per definitie. Het FWOS hecht er echter aan te benadrukken dat het geen a priori voorkeur heeft voor een van deze disciplines en dat het ervan uitgaat dat elk op eigen wijze kan bijdragen aan nieuwe inzichten, theorievorming en interventies.

De procedures die worden gevolgd bij het toekennen van subsidies, evenals de tot nu toe toegekende en afgeronde onderzoeks- en implementatie projecten staan vermeld op de website: <https://www.fwos.nl> .

2 Het FWOS anno 2019

Missie en doelstellingen van het FWOS

Missie

Het FWOS streeft naar inzicht in, en de verwerving en verspreiding van kennis over seksueel gedrag en seksuele beleving, seksueel-emotionele ontwikkelingstrajecten, gender- en seksuele identiteiten van kinderen, jongeren en jongvolwassenen tot 21 jaar. Het FWOS acht het daarbij noodzakelijk dat aandacht wordt geschonken aan diversiteit in de breedste zin van het woord. Het FWOS ziet het als zijn missie wetenschappelijk onderzoek vanuit een interdisciplinair perspectief te bevorderen. De resultaten van onderzoek staan ten dienste van theorievorming én praktisch handelen (van professionals en ouders/verzorgers). Het FWOS wil tevens een bijdrage leveren aan maatschappelijke / juridische discussies over seksualiteit.

Doelstellingen

- Door middel van (co)financiering medisch, pedagogisch, psychologisch, sociologisch, antropologisch, juridisch en (cultuur)historisch onderzoek bevorderen naar de seksuele ontwikkeling en seksuele identiteitsvorming van kinderen, jeugdigen en jongvolwassenen.
- Onderzoek bevorderen dat rekening houdt met diversiteit op het gebied van gender, herkomst, culturele en sociaal- economische achtergrond, genderidentiteit en seksuele oriëntatie, gezondheid.
- Aandacht genereren voor de historische en actuele sociaal-culturele en juridische context waarbinnen seksuele ontwikkeling van kinderen en jongeren zich voordoet.
- Door middel van financiering een bijdrage leveren aan fundamenteel en praktijkgericht onderzoek dat bij andere financiers niet of slechts zijdelings aan bod komt. Innovatief onderzoek (qua inhoud of methode) wordt op prijs gesteld.
- Stimuleren van de verspreiding en – waar relevant – de implementatie van kennis en inzichten over de emotionele, sociale en cognitieve aspecten van de seksuele ontwikkeling van jeugdigen; dit dient niet slechts gericht te zijn op wetenschappers, maar ook op jongeren, opvoeders, ouders en professionals.

Beleid en werkwijze van het FWOS

Het FWOS beschikt over een bescheiden eigen vermogen dat besteed wordt aan projectsubsidies voor onderzoek en andere wetenschappelijke activiteiten die de missie en doelstelling ondersteunen en maatschappelijke activiteiten die daaruit kunnen voortvloeien. Het FWOS werkt niet commercieel en heeft geen winstoogmerk. Om de financiële middelen zo efficiënt mogelijk in te zetten worden waar mogelijk projecten in cofinanciering met andere fondsen gesubsidieerd.

Het FWOS heeft geen bureau met een (betaalde) directeur en medewerkers. Alle activiteiten vinden plaats op basis van vrijwilligheid. Er is uitsluitend ondersteuning van een freelance bestuursassistent en een freelance secretaris voor wetenschappelijke zaken.

Het FWOS stimuleert projecten van verschillende omvang en vraagt bij de beoordeling van aanvragen onderbouwd advies aan experts.

Door het FWOS te subsidiëren onderzoeken dienen in bestaande (universitaire) onderzoekslijnen en -programma's te zijn ingebed. Ook wil het fonds mede door middel van samenwerking met andere organisaties en onderzoeksinstituten een rol spelen in de bundeling en verspreiding van wetenschappelijke kennis. Daartoe heeft het FWOS de afgelopen periode samengewerkt met onder andere:

- De Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), onderzoekslijn *De ontwikkeling van seksualiteit en intieme relaties bij kinderen en jongeren*;
- ZonMw-programma *Seksuele gezondheid van de jeugd*;
- De Rutgers-Nisso Groep (RNG): werkconferentie *Seksuele opvoeding bij jonge kinderen? Gewoon doen!*;
- De Henny Verhagen Stichting: en GGz Eindhoven: dit gebeurde via de bijzondere leerstoel aan de Universiteit Utrecht bij het departement Algemene Sociale Wetenschappen van de Faculteit Sociale Wetenschappen met als leeropdracht *Seksuele ontwikkeling, diversiteit en gezondheid*.

3 Terugblik

Sinds 1999 stimuleert het FWOS onderzoek op het gebied van de seksuele ontwikkeling van jeugdigen. Vanaf 2009 heeft het bestuur meer cohesie aangebracht in langer lopende projecten die het FWOS (mede)financiert. Dit resulteerde in het *Programma Wetenschapsbeleid 2009-2013*.

In dit programma werden twee onderzoekslijnen genoemd:

- de seksuele ontwikkeling van kinderen en jeugdigen in breed perspectief, en
- de sociaal-culturele context van seksuele ontwikkeling, seksualiteit en seksuele gezondheid van kinderen en jongeren.

In het *Programma Wetenschapsbeleid 2014-2018* ging het FWOS voort op deze ingeslagen thematische weg.

Het doel van de onderzoekslijn *Diversiteit, ruimte en seksuele ontwikkeling* was tweërlei:

- inzicht (laten) ontwikkelen in de wijze waarop jongeren hun gender- en seksuele identiteit in diversiteit vormgeven, en
- zinvolle combinaties van kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden op het terrein van jeugd en psychoseksuele ontwikkeling stimuleren.

Naast het historische perspectief, werd het van belang geacht om de betekenis van seksualiteit te begrijpen in de specifieke context waarin zij zich ontwikkelt: seksuele identiteit is altijd 'gesitueerd'. Daarom ook werd de rol van materiële en symbolische ruimten voor het begrijpen van seksuele identiteit en diversiteit benadrukt

4 Het onderzoeksprogramma van het FWOS in de periode 2019-2023: Diversiteit en Maatschappij

Onderzoeklijnen

Zoals genoemd is diversiteit in seksuele ontwikkeling binnen een bepaalde sociaal-culturele context steeds een thema geweest van projecten die door het FWOS werden ondersteund. In het Programma Wetenschapsbeleid 2019-2023 ligt de nadruk meer op LHBT+ en op specifieke sociaal-culturele contexten. In het eerste geval gaat het over fundamenteel en toegepast onderzoek naar de (psycho)seksuele ontwikkeling van LHBT+ jongeren. In het tweede betreft het jongeren die in Nederland wonen, maar afkomstig zijn uit en – deels – zijn grootgebracht in niet-Nederlandse samenlevingen. Een duidelijke groep wordt gevormd door jonge vluchtelingen die zich langer of korter geleden op jonge leeftijd in Nederland hebben gevestigd. FWOS beoogt onderzoek te ondersteunen waardoor meer zicht wordt gekregen op de wijze waarop achtergronden en ervaringen van deze groepen, de (psycho) seksuele ontwikkeling beïnvloeden. Niet alleen verwacht het FWOS dat dergelijke studies meer inzicht verschaffen in de ontwikkeling van bepaalde groepen in de Nederlandse samenleving, maar ook dat deze informatie bijdraagt aan fundamentele kennis over factoren die van invloed zijn op de psychoseksuele ontwikkeling in het algemeen.

In de komende jaren wil het FWOS zich richten op twee onderzoekslijnen.

- Verdieping van kennis over de psychoseksuele ontwikkeling van LHBT+ jongeren. Het gaat hierbij om inzicht in de ontwikkeling van gender- en seksuele identiteit (van baby tot jongvolwassene), biologische, psychologische en maatschappelijke factoren die hierop van invloed kunnen zijn en de gevolgen van deze ontwikkeling voor het individu, sociale groepen en bewegingen,
- De mogelijke invloed van ervaringen in en cultuur van het land van herkomst en ervaringen in en cultuur van Nederland op de (psycho)seksuele ontwikkeling van jonge vluchtelingen. Ook is de vraag is op welke wijze nieuwkomers invloed hebben op hoe de Nederlandse maatschappij met seksualiteit – in de breedste zin van het woord – omgaat en deze ervaart. Deze kennis is van belang om beter zicht te krijgen op de relatie tussen maatschappelijke factoren en psychoseksuele ontwikkeling/seksueel gedrag.

Het FWOS vraagt de komende jaren aandacht voor een breed perspectief op seksualiteit, met thema's als bijvoorbeeld definiëring van seksuele identiteit, veranderende attitudes ten aanzien van sekse, gender en diversiteit en verschillen naar gender en seksuele oriëntatie.

Relevantie

Vanuit onderzoek is duidelijk dat er diverse ontwikkelingsroutes zijn die naar een volwassen gender- en seksuele identiteit en seksueel gedrag leiden. Er is veel discussie over de vraag in welke mate elementen van de LHBT+ ontwikkeling vastliggen en welke elementen in welke ontwikkelingsfasen door welke factoren worden beïnvloed. Vooral over individuen die zichzelf als non-binair of queer ervaren is weinig bekend. Als een dergelijke ontwikkeling bovendien, zelfs in een relatief tolerante omgeving als Nederland, gepaard gaat met problemen is niet altijd duidelijk wat nodig is om de ontwikkeling van deze individuen gunstig te laten verlopen. Onderzoek naar LHBT+ ontwikkelingspaden en mogelijke interventies om deze te faciliteren is dan ook gewenst.

De ervaring van vluchtelingen wordt gekenmerkt door ontheemd zijn, aanpassing en culturele verandering. Kinderen komen soms in gastlanden zonder ouders. Gezinsrelaties kunnen hechter of juist losser worden en relaties met de eigen gemeenschap en bijvoorbeeld verwantschapsgroepen kunnen variëren. Dergelijke ervaringen hebben zeer waarschijnlijk een effect op hun psychoseksuele/relatieve ontwikkeling en attitudes ten opzichte van hun eigen seksualiteit en van seksualiteit in het algemeen. Dit maakt noodzakelijk dat meer kennis wordt opgedaan over de relatie tussen individu en de maatschappij en veranderingen in steeds complexer worden maatschappijen.

Kennis over deze groepen leert ons niet alleen iets over de specifieke groepen, maar draagt ook bij tot onze brede kennis over de vorming van gender- en seksuele identiteit en seksueel gedrag van jongeren in onze veranderende samenleving. Voorbeelden hiervan zijn studies op het gebied van genderontwikkeling en relaties tussen mannen en vrouwen (inclusief ideeën over mannelijkheid en vrouwelijkheid); seksuele praktijken; zwangerschap en seksuele gezondheid; de rol van trauma; de rol, timing en methode van seksuele opvoeding; attitudes van opvoeders en veranderende gezinsrelaties; de rol van nieuwe sociale netwerken onder 'nieuwkomers;' intergenerationele aspecten; en de rol van onderwijs, gezondheidszorg en politiek.

Wat verder ontbreekt aan onze huidige kennis op dit gebied is het tijdsperspectief. Voor wat nieuwkomers in Nederland betreft is de vraag hoe ervaringen van diegenen die langer geleden in ons land zijn gekomen hun gedrag en attitudes hebben beïnvloed.

Deze onderzoeksthema's behoeven duidelijk een benadering vanuit zeer verschillende disciplines. Gezien de complexiteit van de vraagstellingen zullen ook innovatieve methoden moeten worden ontwikkeld.

5 Verspreiding en implementatie van onderzoeksresultaten

Het FWOS hecht aan brede verspreiding van de resultaten van onderzoek dat het (mede) financiert, in wetenschappelijke en bredere kring. In zijn missie en doelstellingen stelt het FWOS dat – waar relevant – het de implementatie van kennis en inzichten over de emotionele, sociaal-culturele, cognitieve en contextuele aspecten van (psycho)seksuele ontwikkeling stimuleert. Het FWOS stelt in principe alleen financiële bijdragen beschikbaar voor implementatieprojecten die voortkomen uit onderzoek dat het zelf (mede) gefinancierd heeft.

Bij implementatie wordt gedacht aan verspreiding en vertaling van onderzoeksresultaten in (justitieel) beleid en wetgeving, wetenschap, voorlichting, opvoeding, jeugdzorg en jeugdhulpverlening. Draagvlak in het veld en bekendheid van onderzoeksresultaten is een belangrijke voorwaarde voor implementatie. Al bij de opzet van het onderzoek dient met implementatie van resultaten rekening te worden gehouden.

6 Onderzoeksbudget en financieel beleid

In de periode 2019-2023 investeert het FWOS in:

- de onderzoekslijn *Diversiteit en maatschappij*;
- de reeds lopende projecten die vóór 2019 gestart zijn en in de periode 2019-2023 afgerond zullen worden;
- de verspreiding en implementatie van resultaten van onderzoek dat door het FWOS gefinancierd wordt.

Vanaf 2019 is er budget beschikbaar voor nieuwe onderzoeksprojecten in de onderzoeksthema's die het FWOS in dit *Programma Wetenschapsbeleid 2019-2023* heeft geformuleerd. Het betreft onderzoeken die zowel binnen de grote als in de midden geldstroom vallen.